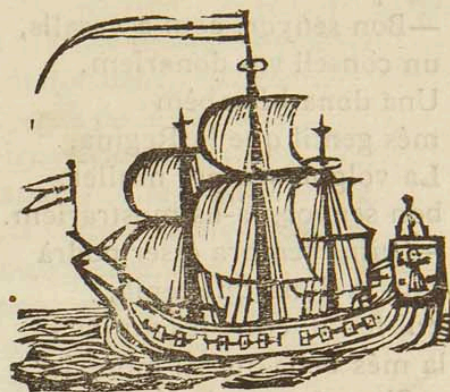


LA FILLA DEL REY D'ONGRIA



ROMANÇ ESTRET DE DUES VERSIONS CATALANES
DEL CATORZÈN SEGLE

No tenia l' Rey consol,
lo rey vídue de la Ongria,
tot plorant de sa muller,
la més bella que al món sia.
No sols plora de sa mort,
qui tan fort lo corprenia,
mas per çò com, al morir,
no dexà sinó una filla.
Si aquell' era avinent,
esta encare la excelia,
en bellesa relluhint
com lo sol en plè mitg-die.

Los barons lo van pregar,
puix que hereu ell no tenia,
que prenguéis nova muller,
car al regne convenia.

Lo Rey tost los respongué
que muller may no pendria
si no era axí gentil
com la que perduda havia.
Van seguir viles e llochs,
si una dona trobarien
a la Reyna consemblant.
Cap com ella tant valia.
—Jo-n sé úna de gentil,
més gentil que la Regina.
Si la Reyn' era avinent,
més ho és la seua filla.
Quína al Rey consellarèm
que prenguéis, qu' esta no sia?
—Mas de caure en tal peccat
quí may li-u consellaria?



nicola primula
re-facto-espumosa

—Prou que al Rey li sabrà bò...
Del pecat, ab Deu s' avinga!—

—Van anar a veure l' Rey,
tals paraules li dehien:
—Bon senyor, com a vasalls,
un consell vos donariem.

Una dona bé sabèm
més gentil que la Regina.
La volguesseu per muller,
bon senyor, la-us mostrariem.

—Quína fembra esser podrà
com la dona que tenia,
qui fou d' entre les mullers
la més bella que al món sia?

—Si madona valguè molt,
molt més val la seua filla.
Donchs, preneu-la per muller,
si un hereu ne podeu tindre.

Pus que un fill n' haurèu hagut,
vos partir d' ella podrieu;
llavors, fent de penident,
lo perdó ja alcançariu.

—Cóm voleu que prenga jo
per muller la meua filla,
si no-u vol la lley de Deu
ni és cosa ja may vista?—

* *

Lo diable no reposa
fins a haver lo rey gonyat.
Se-n anà a la seua filla,
en axí li va parlar:

—Alegrau-vos, filla meua,
car ab vos m' he de casar:
ans de pendre dona estranya,
vull que aytal honor tingau.—

La donzell' és prou honesta,
tota s' va scandelitzar:

—Ni ab vos ni ab cap altre
may per may m' he de casar.
Tinch jo fet davant la Verge
lo meu vot de castedat.

—No cuydeu pas acomplir-lo,
car ab mi us heu de casar.—

Lo Rey feu fer una crida,
unes Corts feu aplegar.
Vinguen cavallers e comtes,
e burgueses e joglars,
quins per fer honors e justes
per les bodes festejar,
quins, ab instruments diverses,
tot lo díe van sonant
per distraure la donzella
qui no fa sinó plorar.

Donchs lo cor qu' ella tenia,
Deu tan solament ho sap.

Ja li fan les vestidures
e corona molt galan;
uns vestits meravelloses
com ningú n' haja vists may.
La corona d' or e pedres,
lo Rey la-y volguè provar.—
Pare meu, triau-ne una altra
per casar-vos sens pecar.—
Cada colp que l' Rey la veyà
més ne stava enamorat.

—Serèu vos demà ma sposa,
ni un jorn més no vull trigar.

—Què-y veheu en ma persona
que-us ha trastornat lo cap?

—Sou semblant a vostra mare,
mas teniu pus belles mans.

—E per cosa moridora

voleu la ànima damnar?
—Salven vostres mans lo regne,
ans no cayga en mans d' estranys.—

La donzella consirosa
a sa cambra se-n anà,
pregant Deu tant com podia
que d' aquell fet la lliuras.
Con va 'ser ja cap al vespre,
ses cambreres feu cridar.

—No-m jurarieu vosaltres
que faréu tot quant jo-us man?

—Si, senyora,—van respondre,
e tantost lo-y van jurar.

—Donchs, pel jurament que-m fereu,
mane-us que-m talleu les mans.—

Les cambreres que açò ohiren,
començaren a plorar.

—Si no fèu açò que-us mane,
vos faré tiragaçar...—

Bò-y lligades les mans juntes,
sobre un fust ella posà.

Agafaren una maça
y un coltell ben allossat:
mentre que ab lo tremp les seguen,
un fort colp hi van donar.

Al primer colp de la maça,
los monyons tingué escapçats;
e tantost, ab molt gran pena,
com ho havi' ella ordenat

los monyons varen cremar-li
ab un ferre caldejat.

En après, dins una conca
van dexar abdues mans:
pus que foren ben cobertes,
feu-se dins lo llit colgar.

La dolor que soferia
ningun hom del món la sap:

ella si, qui la comporta,
pot saber la veritat.

* *

Al matí, a primer' hora,
fo l' major brogit del món.

A la porta de la cambra
ja-y trucaven dos barons.

—Mana-ns lo rey, pare vostre,
que-us vingam a dir *bon jorn*
e si stau aparellada
per anar al vostre spos.—

Ben tancades són les portes,
cap cambrera no-ls respon.
Van comptar-ho al rey son pare.

—Vol que jo-y vaja tot sol,
Alçau-vos, la meua filla;
vet-vos ací l' vostre spos.—

Tot seguit s' obren les portes.

—Còm! ma filla encare dorm?

—Ha vetllat la nit passada
d' un fort malt que sent al cor.

—Filla meua, prest alçau-vos,
car açí spera-us tot-hom.

—Pare, vullau perdonar-me
si no-m ret sotsmesa a vós.

Puix que tant mes mans volieu,
dintre aquella conca són.

Per provar-vos que són meues,
veus-ací los meus monyons.—

Con lo Rey veu-la esmonyada,
se-n isqué tot furios.

* *

—Quín castich merexerà
la qui tal honta m' ha feta?
—Que la cremen,—l' un digué;—
aventèm-ne après les cendres.—

L' altre:—Fèu-la devorar
per alguna bestia fera.—
Però l' més savi de tots
proferí aytal sentència:

—Fèu-la metre en un vexell,
sens timó que no-l governe,
e que vaja mar enllà
hon la seua sort la amene.—

Tal consell tingut per bò,
dintre una barca fou mesa,
sens govern e mar enllà
hon la seua sort la amena.

Pensau-vos quín desconort
la mesquina de donzella
soferí sola y sens mans!...
Mas ningú ho sap tant com ella.

Pietat ne tingué l' cel
d' aquella ànima axí honesta,
y en pochés dies arribà
dins lo gran port de Marsella.

Mariners des dalt lo port:

—Què serà la nau aquella
sens nauixer qui la govern
ni persona qui la amene?—

Tots, no poch meravellats,
hi van córrer per a veure-la.

De preguntes li-n van fer
per saber d' hon era ella!..

Mas a totes sols respon
qu' era pecadora fembra,
si bé algú no la entengué,
puix parlava estranya llenga.

De Deu fon ventura gran

que l' bon comte de Provença,
passejant riba del port,
volch saber allò què era.

Feu cercar per allà algú
qui 'ntengués a la donzella.

Un hom alemany vingué:
dona ongra digué qu' era.

Quant als braces esmonyats,
jamés no lo-y donà entendre,
ni volgué dir-li sinó
qu' era pecadora fembra.

Lo bon Comte condolgut:

—Ací-us porte, mare meua,
una ongressa ben gentil
arribada are a Marsella.

Tingau-la per 'mor de Deu;
bon solaç vos fèu-li pendre.—

La Comtessa té mal cor:

—Què-n farèm d' aquesta fembra?

—Molt major mercè n' haurèm
en donant alberch a aquesta,
que no dant acolliment
a altres qui són ben adretes.—

La donzell' és molt humil,
tota la gent feya-s seua.

Prest lo Comte enamorà-s
de sa estrema gentilesa,
tant que, ab son consentiment,
per muller la volgué pendre,
e casaren-se un matí,
sense dir-ho a la Comtessa.

Mas la sogra té mal cor:

—Vejau quína me-n han feta!

Pendre mon fill per muller

una lladria estrafeta!—

No podent-ho comportar

la malvada de Comtessa,

se-n anà star a un castell
riba mar, prop de Marsella.

*
*
*

No passà donchs gayres meses,
que parí un bell infantó
la Comtessa tan amada
del bon Comte son espos.
Puix que infant tenia d' ella,
no té l' Comte may repos
fins a tant que no li diga
quin' és sa generació.
Tant e tant va demanar-lo-y,
qu' ella li digué: —Senyor,
puix que tant voleu saber-ho,
filla del rey ongre som.—
Con lo Comte ohí tal nova,
fou l' hom més content del món.
Los seu cavallers feu vindre,
y aquí feu la major Cort.

Algun temps après, lo Comte
no tingué aturador
per anar son sogre a veure
e donar-li complert goig.
Feu aparellar galeres;
e, davant los seus barons,
proferí:—Bé sou vosaltres
los que més estime jo.
Per què-us mane que a ma sposa
li serveu deguda honor;
a ningun manament altre
no retrèu sotsmissió.—
Lo Consell li va prometre
fer-ho axí de tot en tot.

Les galeres són ja promptes,
ja han abandonat lo port.

Pus que a Ongri' ells aplegaren,
foren rebuts ab honor.

Con lo Comte al Rey va veure,
li parlà d' aquest tenor:

—Senyor Rey, de terres llunyes
som vingut per parlâ ab vos.—

Van entrar dins una cambra,
per parlâ en secret abdos.

—Una filla no tingueru
qu' era tot vostre consol?—

Diu-li l' Rey, ab ulls ploroses:

—Si, una filla tinguí jo,
la més bella creatura
qu' hom conega en aquest món.

Mals consells bé m' induhiren
a esser jo son casador.

Ella, com a cristiana,
li entrà de Deu temor;
feu-se tallar les mans seues...

Fiu-la jo ociure a gran tort.

—No la fereu vos ociure,
que jo som lo seu espos.

Un bell fill n' he tingut d' ella
que ame més que res del món.—

Lo Rey qu' ou semblants paraules,
no pogué parlar, de goig,
mas plorà y abraçà l' gendre
tot cobrintlo de petons.

*
*
*

—De tornar-me-n a ma terra
ja és hora, senyor Rey.

—No encare; ans a ma filla
trametrèm un missatger.—

Feu lo Comte sengles lletres
a ses gents y a sa muller,



Nico Lau-primula
profeta-copiarit

que, puix era del Rey filla,
fessen tot lo seu voler.

Lo correu que pren les lletres
e se-n entra en un vexell.
Mas, con fou prop de Marsella,
se girà contrari vent,
tant que la mar va gitar-lo
a la platja del castell
hon la mare del Comt'era;
a la qual digué l' correu
com lo Rey al Comte honrava,
e com era sa muller
del rey ongre única filla,
tot axí com los digué.

La Comtess' és prou traydora,
axí va parlà al correu:

—Treballat sou del viatge;
tot avuy reposarèu,
e demà, con serà díe,
a Marsella us n' anirèu.—
Van cremar-li 'quelles cartes
endreçades al Consell.
D' altres falses foren fetes
dihent-ho tot al revers;
que, con les lletres rebrien,
sens algun allongament,
cremats fossen dins Marsella
la Comtessa ab lo fill seu,
com a vil fembra lladría,
de qui no-n volia hereu;
e que açò-ls deya y manava
sots pena de cors y haver.

Arribat dintre Marsella,
lo correu anà al Consell.

—Si són veres tes paraules,
còm lo scrit diu altrement?
Mana-ns tu, de part del Comte,

que a sa sposa bé honorèm,
mentre que les lletres diuen
que-u façam ben al revers.—

Consellers acort van pendre,
ja prengueren-ne consell.
N' hi hagué entr' ells un de savi,
aquest fou lo seu parer:
—Dona e infant haveu de pendre;
metrèu-los dins un vexell.

En axí com fou trobada
vaja a la bona de Deu.—
Tal consell per bò tingueren:
còm aquell digué fon fet.
Dintre una nau foren meses,
anant com a Deu plagué.

Prop d' un monestir de dones
la lleu barca ja vingué.

Pescadors qui la oviraren
hi van corre' incontinent.
Prou demanen qui er' ella:
fembra pecadora ell' és.
La abadessa n' tingué llàstima.

—Si romandre ací voleu,
servirèu les altres dones.

—Sí, 'badessa, volenters.—
Per portera van posar-la,
d' altre ofici no pot fer:
per resà ab les altres monges,
no sabia cantar bé.

Acabats cinch anys de stada,
semblant fet li sdevingué:
Capellà qui diu la missa
no tenia scolanet
per donar-li canadelles.
Tantost ella açò vehé,
se mostrà volenterosa
d' ajudar al menester;

e puix les mans li mancaven,
los seus braces estengué.
Tan bell punt, dues mans belles,
com may vistes ningú hagués,
del altar tot devallant-ne
van juntar-se als monyons seus,
solament que un filet rosa
en los junts hi romangué;
prèn llavors les canadelles
e serveix devotament.

Dexèm are nostra dona,
molt alegre en lo convent,
e tornèm a veure l' Comte
qui ja ha prèrs comiat del Rey.

*
*
*

Sonen trompes y anafils,
ab grans mostres d' alegría,
al entrar lo Comte al port
de Marsella la ennoblida.
Ans que avallas de la nau,
ja a carrera li exien
molts burgueses e barons,
amostrant cara entristida.
Preguntà-ls de sa muller;
mas ningú no responia.
—Ahon és lo meu fillet?
Ma muller, és morta o viva?—
Con les lletres hagué vist:
—Havèu fet açò que diuen?
—No, senyor. Havèm cuydat,
per recança que n' haviem,
metre-ls dins en un vexell,
e que Deu llur guior sia.—
Ell que fa armar una nau,
e rodà de nit e díe

set anys mar avall y amunt,
si sa sposa encontraria.

Acabats aquells set anys,
sens vent la nau romania
prop d' aquell sant monestir
hon sa muller residia.

—Anau-vos-ne a aquell convent,
si-us vendrà algun queviure.—

Van anar-hi dos barons:

—*Ave Maria Puríssima!*

Aquí en mar un comte hi hà,
de pà y ví si li-n vendrieu?

—E d' hon és lo comte aqueix?

—Té en Provença senyoria.—

La portera que-u sentí,
son cor salta d' alegría.

—Si un poquet ací sperau
la abadessa avisaria.—

La abadessa compareix,
pà ni ví no-ls ne vendria,
ans de bona voluntat
diu que tot los ho daria.

Molt contents los dos barons
ja devers la nau fan vía.

Mentre abdos d' allí se-n van,
l' hu al altre ja dehia:

—La portera qui-ns rebé
la Comtessa parexia!

No li vehés jo les mans,
qu' ella és, de cert, creuria.—

—Senyor Comte, al monestir

la portera hi havèm vista:

dirèu qu' és vostra muller
si les mans no li vehieu.—

Se-n va l' Comte al monestir;
la portera bé-l rebia.

Diu-li l' cor qu' és sa muller;



per les mans ho descrehia.
—Còm, senyor, axí-m mirau
més que a les companyes mies?
—Es que vós semblau del tot
la muller que jo tenia.

Set anys som anat per mar,
veure si la trobaria;
si-n calguessen altres set,
altres set navegaria.

—Poch vos caldrà navegar
des de vuy en aquest die,
car jo som la qui diheu,
la muller que vós tenieu.—

D' abraçades se-n van dar
e besars, tants com podien.

La abadessa que-u vehé:

—Mirau quína vilania!

Davant nostre fèu acò,
tant que per santa us teniem?

—Madó, no-us meravelleu,—

axí l' Comte responia,

—ni prengau d' açò enuig,
que ans que vostra bé fon mia;
car és ella ma muller,

y ame-la més que ma vida,
Set anys som anat per mar,
veure si la trobaria,
no 'vallant del meu vexell
fins avuy en aquest die.—

Axí l' Comte recobrà
la muller que tant volia,
y ella, ab los passats fatichs,
son parell de mans tan fines.

Octubre de 1901.

A. B. T.

